

EKONOMİ POLİTİK

2011'e Girerken Milli Gelir ve Bileşenleri

Erinç Yeldan, 29 Aralık 2010

Bu hafta 2010'un son *Ekonomi Politik* yazısını kaleme alıyorum. Takvimlerin bu tür dönemeçlerinde bir soluklanmak ve geçmişe bir göz atıp, ileriki günlere dair çıkarsamalarda bulunmaya çalışmak insanın doğası gereği olsa gerek. "2010'da neler oldu? 2011'de bizleri neler bekliyor?" soruları insanın aklına neredeyse doğal bir refleks olarak takılıyor. Ben de 2010'un bu son yazısında Türkiye'nin milli gelirindeki değişimleri bir kez daha irdelemeyi ve 2011'e ilişkin ipuçları elde etmeyi uygun gördüm.

Milli gelir büyüklüklerine ilişkin olarak elimizdeki en son veri Türkiye İstatistik Kurumu'nun üçüncü çeyrek dönemine (Eylül ayına) ait. 2010 yılının ilk dokuz ayında milli gelir enflasyondan arındırılmış (reel) olarak sabit 1998 fiyatlarıyla ölçüldüğünde 77 milyar 798 milyon Türk lirası olarak tahmin edilmiş. Bu büyüklük, 2009'un ilk dokuz ayı ile karşılaştırıldığında Türkiye ekonomisinin söz konusu dönemde yüzde 8.9'luk bir büyüme hızına ulaşmış olduğu anlaşılıyor. Milli gelire yapılan harcamalara baktığımızda en hızlı artışın özel sektör yatırım harcamalarından geldiğini görüyoruz. 2009'un ilk dokuz ayına görece özel yatırım harcamaları yüzde 30 artmış. Ancak bu yüksek oranın 2009 ve 2008 yıllarındaki çöküşün ardından kaynaklanan "baz etkisine" bağlı olduğunu vurgulamak gerek. Özel sektör yatırımlarının reel düzeyi henüz kriz öncesi 2007 yılı düzeyine ulaşamamış durumda.

Milli gelirin bileşenleri arasında en düşük büyüme hızı kamunun tüketim harcamalarına ve ihracata ait (sırasıyla yüzde 1.1 ve yüzde 2.8). Kuşkusuz, yatırım harcamaları boyutunda gördüğümüz üzere, büyüme hızları baz alınan dönemin görece büyüklüğüne bağlı olarak şaşırtıcı nicel büyüklükler üretebiliyor. Bu yüzden şöyle bir ayrıştırma daha sağlıklı gözlemler sağlayabilecek gibi duruyor: 2010'un ilk dokuz ayında 2009'a görece milli gelirdeki toplam artış miktarı 6 milyar 351 milyon TL. Bu rakamın nerelerden kaynaklandığına göz atalım...

Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (1998 fiyatlarıyla)									
	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	Özel Tüketim Harcamaları	Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	Kamu Sektörü	Özel Sektör	Stok Değişimleri	Mal ve Hizmet İhracatı	(Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı
Milli Gelirin Bileşenlerindeki Değişmeler (1,000 TL, sabit 1998 fiyatlarıyla)									
2010 9 Aylık	6,351,011	3,782,305	79,036	3,553,935	117,887	3,436,050	1,840,435	506,876	3,411,577
GSYH Artışına Oran Olarak Değişme (%)									
2010 9 Aylık	100.0	59.6	1.2	56.0	1.9	54.1	29.0	8.0	-53.7
Büyüme Hızları (%)									
2010 9 Aylık	8.9	7.4	1.1	25.4	4.6	30.0	-176.2	2.8	19.1

Söz konusu 6.351 milyar TL milli gelir artışının 3.782 milyar TL'si *özel tüketim harcamalarındaki* artıştan kaynaklanmış. Bu rakam, toplamın yüzde 60'ını oluşturuyor. Özel yatırımlardaki artış ise 3.436 milyar TL ve toplam milli geliri artışının yüzde 54'ü.

İlginç bir alt kalem ise *stok değişmeleri*. Söz konusu dönemde üreticiler 1.840 milyar TL tutarında stoklanmış ürün artışı gerçekleştirmişler. Yani mallar üretilmesine rağmen satılamamış ve stoklarda biriktirilmiş. Bu rakam, milli gelirdeki toplam artışın yüzde 30'u.

İhracatımızdaki artış son derece cılız ve toplam milli gelir artışının ancak yüzde 8'ini sağlıyor. Milli gelir hesaplarına eksi olarak kaydedilen ithalat ise milli gelire görece olarak yüzde 54'lük bir paya sahip.

Özetlersek, 2010'un büyüme ivmesinin ardında iki değişkenin durduğunu görüyoruz: özel tüketim ve (çoğunlukla düşük baz etkisinden kaynaklanan) özel yatırım talebi. Yani iç talep milli gelirdeki büyümenin neredeyse tamamını açıklıyor. Buna ek olarak üretilmiş, ama talebin gene de yetersiz olmasından dolayı satılamamış stok rakamlarını da eklerseniz, milli gelirdeki "ivmelenmenin" nasıl bir saman alevinden ibaret kalmakta olduğunu görebiliriz.

Dolayısıyla 2010 Türkiye'si coşkulu bir iç talep harcamasının sonuçlarını yansıtıyor. Bu ivmenin sürdürülebilmesinin ön koşulu elbette ki içerde gelir artışlarına bağlı. Daha yüksek reel ücret ve maaşlar anlamına gelecek böylesi bir koşulun sağlanması ise krizin yıkıcı etkileriyle boğuşan işverenler ve "mali disiplin" önkoşuluna bağlanmış kamu sektörü için olası gözüküyor. İhracat gelirlerimizde kısa dönemde beklenebilecek bir artışın çok gerçekçi olmadığını düşünürsek, 2011 Türkiye'sinin can yakıcı ikilemi karşımızda duruyor: ya yüksek maaş ve ücretlere dayalı yüksek iç talebin sürüklediği milli gelir; ya da kaçınılmaz daralma.